avies ar ožkos, kiaulės, arklio, galvijų kaulai, visa tai – maisto atliekos, jos tiesiog buvo mėtomos nuo pylimo.

Priešais piliakalnį esančioje gyvenvietėje aptiktos geležies amžiaus gyvenvietėms (3 pav.) būdingos įgilintos struktūros – duobės, iki 45–67 cm nuo įžemio paviršiaus su kultūrino sluoksnio užpildu. Jose rasta keramikos fragmentų, kaulų, kultūrinių augalų liekanų. Į įžemį įgilintoje duobėje rastas suanglėjęs kviečio grūdas datuotas ^{14}C AMS metodu 1279–1394 m. (659±30) (FTMC–UF26). Tikėtina, kad duobės žymi pastato vietą. Gyvenvietė yra vienalaikė vėlyvajam piliakalnio naudojimo laikotarpiui.

Tyrimų metu iš viso surasti 23 archeologiniai radiniai (4 pav.), iš jų 2 yra apsilydę vario lydinio dirbinių fragmentai, 20 puodų šukių bei molio tinkas, datuojami XIII–XIV amžiais. Taip pat surasti 47 gyvūnų kaulų fragmentai.

Tuo tarpu nuo piliakalnio į R ir P žemiau esantis Nemenčios slėnis ir salpa nebuvo apgyvendinti, čia aptikti aliuvinių nuosėdų sluoksniai liudija, kad vieta buvo užliejama didesnių potvynių metu.

The Nemenčinė hillfort, outer bailey and foot settlement

In July 2024, detailed and exploratory excavations were carried out within the territory of the Nemenčinė hillfort, outer bailey, and foot settlement (Vilnius district, Nemenčinė eldership), seeking to examine the areas affected by planned conservation and infrastructure works. The investigation covered an area of 46 m^2, comprising one 4 × 4 m trench and 16 test pits (Figs. 1–3).

The excavations revealed Iron Age cultural layers (0.15–1.1 m thick) along with remnants of foot settlement structures and an outer bailey building (13th–14th centuries). Three massive postholes were uncovered in the outer bailey

4 pav. Tyrimų metu aptikti radiniai: 1 – varinio dirbinio fragmentas; 2–8 – keramika. I. Čičiurkaitės nuotr.

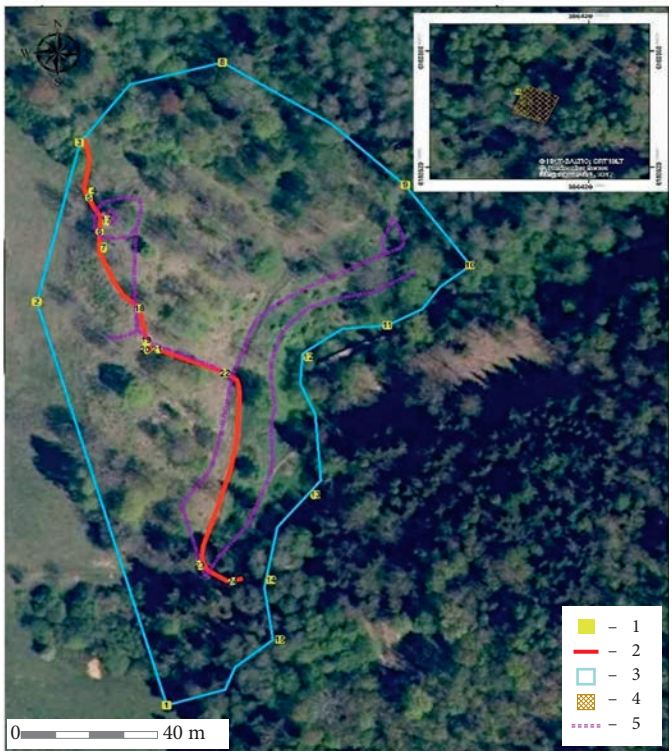
Fig. 4. Pottery 2–8 and a copper artefact 1 fragment discovered during the excavations.

area; charcoal from one of these was carbon-dated (^{14}C AMS) to 1223–1281 cal AD. In the foot settlement area, several midden pits were identified, containing domestic pottery, animal bones, clay plaster, and crop remnants, including a carbonised grain ^{14}C AMS dated to 1279–1394 cal AD. In total, 23 artefacts were recovered, including potsherds, pieces of copper alloy (Fig. 4), and clay plaster, along with 47 animal bones. The new data refine the results obtained by P. Kulikauskas during the 1952–1954 excavations and contribute to a broader understanding of the structure and occupation of the site in the 13th–14th centuries, as well as regional habitation patterns during this period.

Milda Jurgauskaitė

Lopaičių piliakalnis

2024 m. balandžio–liepos mėnesiais atlikti Lopaičių piliakalnio ir jo aplinkos (Rietavo sav., Tverų sen.) tvarkybos darbai pritaikant jį lankymui. Darbai vykdyti Lopaičių piliakalnio (UK 5488) ir Lopaičių akmens su plokščiadu-

1 pav. Bendras situacijos planas: 1 – ištirti šurfai; 2 – žvalgymų vieta; 3 – Lopaičių piliakalnio teritorija; 4 – Lopaičių akmuo su plokščiadugniu dubeniu; 5 – 2004 m. apytikslės O. Fediajevo žvalgymų vietos. M. Jurgauskaitės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – excavated test pits; 2 – surveyed area; 3 – Lopaičiai hillfort boundary; 4 – Lopaičiai stone with a flat-bottomed bowl; 5 – approximate 2004 survey area (O. Fediajevas).

gniu dubeniu (UK 38401) teritorijoje. Tvarkybos darbų metu suplanuoti takelių, laiptų, tiltų atnaujinimo, informacinių ženklų, riboženklių, suoliukų poilsiui įrengimo ir atnaujinimo, laužavietės atnaujinimo darbai. Prieš atliekant numatytus darbus, grunto judinimo vietose atlikti detalieji tyrimai, o, neaptikus iki numatyto projektinio gylio takelių vietose archeologinio sluoksnio, toliau vykdyti žvalgymai (1 pav.). Detaliųjų tyrimų metu iki įžemio ištirti 24 šurfai (29,5 m^2). Įžemis (smėlis, upinis žvirgždas, žvyras, molis) pasiektas 0,15–1,95 m gylyje. Žvalgymų metu piliakalnio teritorijoje naujai įrengiamų takelių vietoje žvalgytas apie 216 m^2 plotas.

Lopaičių piliakalnis, dar vadinamas Leibiške ar Tverų piliakalniu, žinomas nuo XX a. pradžios. Jis datuojamas I tūkst. II puse. Piliakalnis įrengtas Aitros upės dešiniajame krante, aukštumos pakraštyje. Aikštelė keturkampė, pailga Š–P kryptimi, maždaug 25x13 m dydžio, kiek iškiliu viduriu, iki 2 m aukštesniu Š galu; aikštelės R kraštas nuslinkęs. Pylimas, juosiantis aikštelę iš Š ir V pusių, yra lenktas, maždaug 50 m ilgio, apie 15 m pločio ir iki 1 m aukščio. Šlaitai statūs, iki 27 m aukščio, apaugę pavieniais medžiais ir krūmais, R šlaitas nuslinkęs paplovus upelio vandenims. Lopaičių akmuo su plokščiadugniu dubeniu – pavienis objektas, turintis archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių. Archeologiniai tyrimai anksčiau nebuvo atlikti. Akmuo patenka į vadinamosios Lopaičių šventvietės teritoriją ir yra laikomas žynių kapinių ribą žyminčiu akmeniu.

Piliakalnyje žvalgymus 2004 m. vykdė O. Fediajevas (*ATL 2004 metais*, 2005, p. 365). Žvalgytas apie 440 m^2 plotas. Kultūrinis sluoksnis fiksuotas laiptų, statytų iš P šlaite esančios terasos į piliakalnio aikštelę, viršutinėje dalyje. Šioje vietoje surasta molio tinko gabaliukų, keletas lipdytos keramikos šukių bei keletas padrikai ant šlaito gulinčių akmenų.

2024 m. tyrimų metu 0,6–1,9 m storio kultūriniai sluoksniai fiksuoti šurfuose 1, 5–7, 17–19, 21, 23–24. Šurfe 6 (1 m^2), tirtame pilia-

kalnio aikštelėje ties jo Š pylimu, nuo 20 cm gylio fiksuotas 30–55 cm storio rusvas smėlis su juosvo humusingo priesmėlio intarpais ir labai smulkios frakcijos angliukais. 70–80 cm gylyje (apie 185,16 m H_{abs}) atidengta nuo 17x12 iki 32x25 cm dydžio neskaldytų lauko akmenų sudėta akmenų „linija“, orientuota ŠV–PR kryptimi. Tikėtina, kad tai pylimo šlaito sutvirtinimui skirtos konstrukcijos elementai. Šurfo R dalyje ties sienele, 70 cm gylyje (H_{abs} 185,16–185,20 m), atsidengė iki 15 cm storio juodo priesmėlio su smulkiais degėsiais sluoksnis. Toliau slūgsojo 35–50 cm storio piltinės kilmės rudo smėlio sluoksnis su keliais smulkiais angliukais. Nuo 1–1,3 m (H_{abs} 184,66–184,85 m) gylio atidengtas juodas, degėsingas 10 cm storio priesmėlio sluoksnis.

Šurfe 7 (2 m²), tirtame apie 3,8 m atstumu P kryptimi nuo tirto šurfo 6, nuo 20 cm iki 55–75 cm gylio tirtas humusingas sodriai juodas priesmėlio sluoksnis. Giliau atidengtas 20–30 cm storio juosvai gelsvo humusingo smėlio sluoksnis. Nuo 80–90 cm gylio (H_{abs} 184,00 m) buvo nuo 5 iki 30 cm storio juodas degėsingos žemės su labai smulkiais degėsiais sluoksnis be radinių. Šį sluoksnį galima tapatinti su šurfe 6 1–1,3 m (H_{abs} 184,66–184,85 m) gylyje atidengtu sluoksniu.

Šurfe 17 (2 m²), tirtame ant piliakalnio buvusios senosios laužavietės vietoje, nuo 40 cm gylio šurfo R dalyje rastas vidutiniškai iki 25 cm storio piltinės kilmės pilkos spalvos smėlio sluoksnis. Giliau visame šurfo plote atidengtas piltinės kilmės apie 20–35 cm storio gelsvo rupaus smėlio klodas. Po šiuo sluoksniu 60–90 cm gylyje išryškėjo akmenų struktūra, žemėjanti iš ŠV pusės link PR (nuo 19x14 cm iki apie 53x50x42 cm dydžio akmenų). Šurfo PR kampe 70 cm gylyje atidengtas 10–15 cm storio degėsingo rusvo smėlio sluoksnelis. Pati akmenų struktūra stratigrafiškai yra beveik

2 pav. I tūkst. II pusės–II tūkst. I pusės keramika: 1 – šurfe 18 rastas puodo sienelės fragmentas; 2 – žvalgymų metu rastas puodo sienelės fragmentas. F. E. Kanoverskytės nuotr.

Fig. 2. Pottery finds: 1 – fragment of a pot wall from test pit 18 (c. 500–1500 AD); 2 – fragment of a pot wall found during survey (c. 500–1500 AD).

tame pačiame lygmenyje, kaip ir rastoji šurfo 6 vietoje (šurfe 6 – H_{abs} 185,16 m; šurfe 17 – H_{abs} 185,05 m). Manytina, kad šiuose šurfuose atidengti piliakalnio aikštelės Š pylimo tvirtinimo konstrukcijos akmeniniai elementai. Toliau, neardant akmenų, giliau esantys grunto sluoksniai patikrinti kalamuoju zondu. 1,25–1,3 m (H_{abs} 184,54–184,59 m) gylyje rasta degėsių, jie gali būti tapatinami su šurfe 6 1–1,3 m (H_{abs} 184,66–184,85 m) ir šurfe 7 80–90 cm (H_{abs} 184,00 m) gylyje rastu degėsingu sluoksniu.

Šurfe 18 (2 m²), tirtame piliakalnio aikštelės P pusėje, nuo 10 cm gylio tirtas 30–60 cm storio juosvo smėlingo priesmėlio sluoksnis, storėjantis Š kryptimi. Giliau šurfo P dalyje atidengtas gelsvo rupaus piltinės kilmės smėlio sluoksnis, siekęs iki 60 cm storį ties PR sienele. šurfo Š dalyje po paviršiniais velėnos ir juosvo smėlingo priesmėlio sluoksniais pasiektas 18–33 cm storio juosvo smėlio sluoksnis. Ties ŠV sienele nuo 65 cm (H_{abs} 182,10 m) iki 1,1 m (H_{abs} 181,65 m) gylio fiksuota „U“ raidės formos duobė. Duobės užpildas – juosvos, gelsvos ir rusvos spalvų maišytas smėlis. Jame rasta I tūkst. II puse – II tūkst. I puse datuojama lipdytinės keramikos šukė (2:1 pav.). Likusiame šurfo

plote, 1–1,3 m gylyje (aukštėjantis V–ŠV kryptimi), atidengtas iki 10 cm storio juosvo humusingo smėlio sluoksnelis, jis, ištyrus giliau esančius sluoksnius, laikytinas pirminio žemės paviršiaus lygmens sluoksniu.

Šurfe 6 paimtų grunto mėginių archeobotaninė analizė parodė, kad juose buvo kelių paprastosios avietės nesuanglėjusių makroliekanų, taip pat 299 vienetai grybo skleročio (*Cenococcum graniforme*) fragmentai bei 1 smulkios žuvies slankstelis. Šurfo 18 mėginyje buvo gausu medžių bei krūmų angliukų, tačiau nerasta jokių sėklų ar vaisių makroliekanų. Angliukų mėginiai iš šurfo 6 datuoti 78–230 m. (1890±28) (FTMC–JR66–2), iš šurfo 18 – 30–213 m. (1912±28) (FTMC–JR66–1).

Palei piliakalnio saugomos teritorijos paribį būsimų riboženklių vietose tirtuose šurfuose (1–3, 8–15) bei ties piliakalnio Š pylimo papėde tirtuose šurfuose 4–5, ties Lopaičių akmeniu su plokščiadugniu dubeniu tirtame šurfe 16 bei šurfuose 19–24, tirtuose žemiau piliakalnio aikštelės, P šlaito vietoje archeologinio sluoksnio nerasta.

Žvalgymų metu takų vietoje surinka 5 keramikos šukės (datuojamos I tūkst. II puse – II tūkst. I puse) (2:2 pav.) bei vienas vėlyvas korodavęs dirbinio fragmentas. Tyrimų metu surinkti 8 radiniai perduoti ŽMA.

The Lopaičiai hillfort

In 2024, investigations were carried out at the Lopaičiai hillfort (W Lithuania, Rietavas district). A total of 24 test pits (29.5 m^2) were excavated, and an area of approximately 216 m^2 was surveyed (Fig. 1). During the research, cultural layers measuring 0.6–1.9 m in thickness were documented; the natural layer composed of sand, river pebbles, gravel, and clay was reached at a depth of 0.15–1.95 m. Stone structures (?) unearthed within the test pits could be related to constructions to reinforce the hillfort. The terraced area situated on the southern side of the hillfort yielded several potsherds dating to the 1st–2nd millennium AD and one sherd from the 19th century (Fig. 2).

Gytis Piličiauskas,
Rokas Vengalis

Migūčionių neįtvirtinta gyvenvietė

2024 m. 12,8 ha dydžio sklype Migūčionių g. 1A (Elektrėnų sav., Elektrėnų sen.) UAB „DG UP Elektrėnai“ pradėjo sandėliavimo paskirties pastato su gamybos ir administracinėmis patalpomis statybą. Statybų zona užima didžiąją sklypo dalį, išskyrus Š pakraštį, kuriame yra GIPL magistralinio dujotiekio apsaugos zona – 11,5 ha (1 pav.). Sklype nebuvo valstybės saugomų kultūros vertybių, tačiau statybvietėje numatyta performuoti reljefą, todėl turėjo būti atlikti archeologiniai tyrimai. Juos atliko VšĮ „Akiračiai“.

Lauko darbai truko balandžio–spalio mėnesiais. Pavasarį žvalgyta metalo ieškikliais, vizualiai ir magnetometru. Žvalgymai vykdyti talkinant MINK. Rasta apie 50 XVII–XIX a. datuojamų metalinių radinių (monetų, karinių uniformų sagų ir kt.), išsibarsčiusių visame sklype be ryškesnių sankaupų. Vizualiai apžiūrint suartą paviršių aptikta dar 50 archeologinių radinių, daugiausiai – smulkių keraminių indų šukių, datuojamų apie 300–600 m., taip pat geležies šlako, keletas titnago nuoskalų. Visi jie rasti tik R sklypo dalyje. Magnetometru žvalgytas 8 ha plotas. Aptikta anomalijų, kurios gali būti siejamos su archeologinėmis duobėmis, tačiau buvo negausios, ryškesnių sankaupų nesudarė. Kaip parodė vėliau vykę žvalgymai